

Галушак В.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
*Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету*

ЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ СТРАХОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ – УСПІШНА УМОВА РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Ефективний механізм страхового менеджменту є однією із рушійних сил у функціонуванні та розвитку страхового ринку в Україні. Адже діяльність страхових компаній на ринку, пошук інноваційних підходів до управління страховою діяльністю, формування страхових продуктів, впровадження нових методів та механізмів їх реалізації є основними показниками ефективного розвитку страхового менеджменту. І саме тому протягом багатьох століть страхування розвивається, змінюючи свої організаційні форми та методи діяльності, розширюючи перелік страхових послуг, забезпечуючи безперервність суспільного відтворення через механізм компенсації збитків та захисту майнових інтересів. Важливість таких змін посилюється інтенсивними інтеграційними процесами, які значною мірою впливають на формування та розвиток ефективного механізму страхового менеджменту. Крім того, такі зміни ще й зумовлюють необхідність застосування страхування як важливого елемента господарської діяльності і способу захисту від усіх страхових випадків.

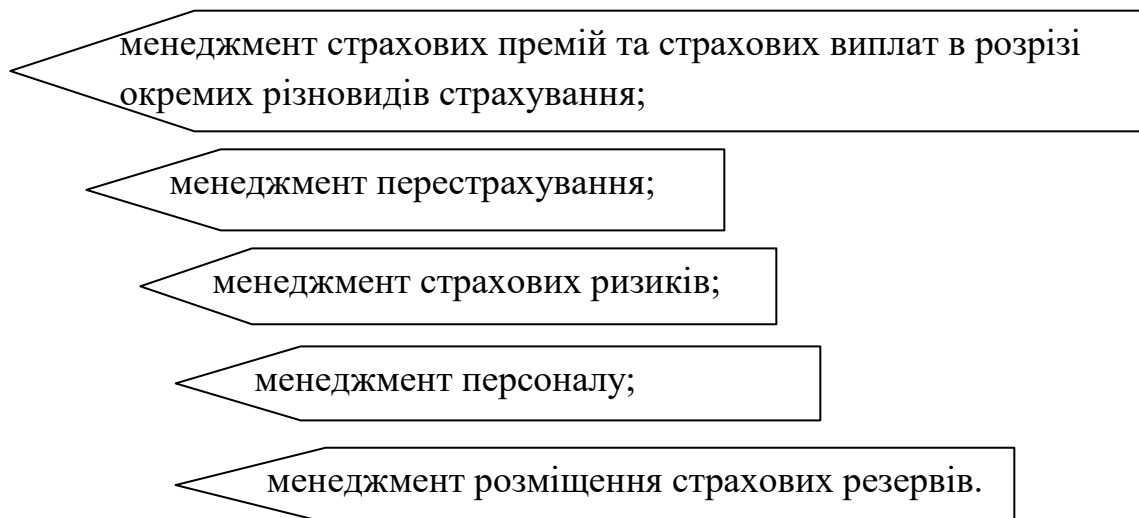
У той же час виникає потреба у високопрофесійних посередниках (непрямих та прямих), тобто, у кваліфікованих фахівцях, якими і є страхові менеджери. Тому сьогодні досить актуальним є налагодження ефективної системи управління страховими компаніями, адже економіка ринкового типу неможлива без розвиненої сфери страхування [3, с. 5]. Відповідно, трансформаційні процеси, які відбуваються в Україні, вимагають нових підходів до управління страховими компаніями з метою забезпечення їх високою продуктивністю та

конкурентноздатністю. І внаслідок цього, у практиці страховиків питання вибору методів управління набувають не тільки особливої актуальності, а й зумовлюють потребу подальшого здійснення розробки методичних підходів та напрямів у розвитку ефективного страхового менеджменту в умовах посилення впливу ринкових механізмів.

Питанням ефективного розвитку страхового менеджменту присвячена значна кількість публікацій як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів. Наукові обґрунтування даного питання знайшли своє відображення у розробках М. Александрової [1], А. Баранова [2], О. Барановського [6], В. Базилевича [3], В. Безуглої, І. Постіл, Л. Шаповал [4], С. Осадця, О. Мурашко, В. Фурмана [7], Н. Тарельник [9], А. Шегди [10] й ін. Але узагальнення останніх науково-прикладних розробок засвідчує, що багато існуючих теоретичних та практичних підходів недосконалі та неоднозначні у трактуванні і потребують подальшого дослідження.

Доцільно відзначити, що управління є загальною функцією складних організаційних систем, яка повинна бути спрямована на досягнення певного стану в самій системі та в навколишньому середовищі. Зважаючи на це, можна стверджувати, що страхування також вимагає управління. Відповідно, забезпечення фінансової стійкості страхових організацій, посилення їх позицій на страховому ринку передбачає проведення роботи з глибокого й всебічного менеджменту страхових операцій, який опирається на їх економічний аналіз. Саме тому варто зазначити, що страховий менеджмент є певною системою принципів та методів розробки та реалізації управлінських рішень в області формування і ефективного використання ресурсів, які є у страховика, а це: фінансові, організаційні, інформаційні, трудові та для досягнення цілей, поставлених перед страховою організацією [7, с.13]. До складових страхового менеджменту можна також віднести: планування, визначення мети, організацію, мотивацію, контроль та мистецтво спілкування [3, с.97].

В сучасних умовах об'єктивно зростає роль наукових досліджень щодо управління страховою діяльністю із застосуванням спеціальних прийомів і методів. Внаслідок цього, посилюється увага до страхового менеджменту, визначення його суті і змісту. Саме тому поняття страхового менеджменту доцільно визначити як у широкому, так і у вузькому значеннях, тобто, сутність страхового менеджменту можна досліджувати з позиції управління усією діяльністю страховика, або з позиції управління конкретною страховою діяльністю компанії. Згідно першого підходу, страховий менеджмент є процесом управління ресурсами, що спрямований на стійке надання відповідних страхових послуг. У цьому контексті основні складові страхового менеджменту страховика такі:

Згідно другого підходу, страховий менеджмент – це управління операційною діяльністю страховика, а саме: управління процесом виробництва та реалізації, тобто, процесом надання страхових послуг. Отже, це управління діяльністю страховика, що спрямована на надання страхових послуг із перерозподілу ризику на платній основі суб'єктам ринкової економіки, стосовно задоволення потреб клієнтів, пов'язаних із захистом їх майнових та особистих інтересів, з метою забезпечення достатнього рівня прибутковості страхових операцій, отримання доходу та збільшення ринкової вартості страхової компанії

[7, с. 201].

Таким чином, страховий менеджмент як управління діяльністю страхової компанії, є процесом управління ресурсами, що спрямований на стійке надання відповідних страхових послуг. Тобто, у широкому значенні страховий менеджмент передбачає управління процесом створення і розвитку страхових організацій; розробку стратегії і тактики розвитку страховика загалом та в розрізі окремих видів діяльності; управління операційними, інвестиційними та фінансовими ризиками страховиків; облік та звітність у страхових організаціях; розробку тарифної, перестраховальної та фінансової політики діяльності страховика; відбір ризиків на страхування і формування страхових резервів; управління страховим та інвестиційним портфелем; оцінку рівня конкуренції на ринку страхових послуг [5]. На цій основі логічним є виокремлення складових страхового менеджменту, як системи управління діяльністю страховика, серед яких виділяють (рис. 1):

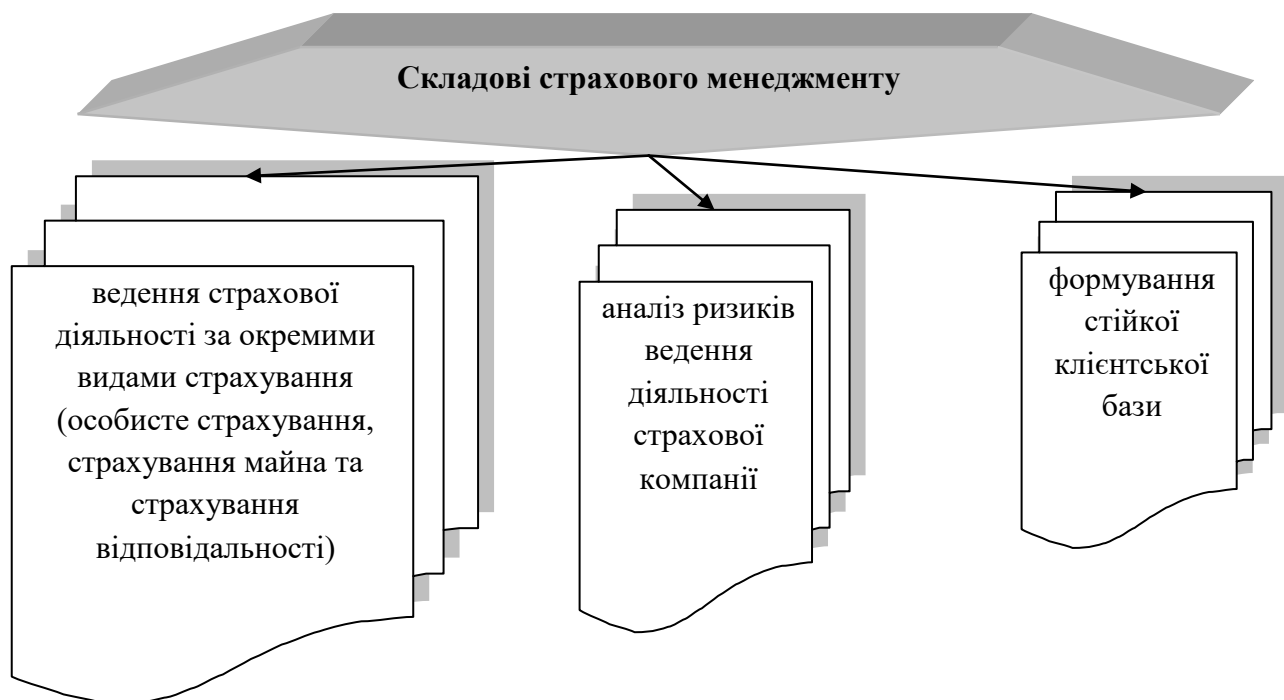

Рис. 1. Основні складові страхового менеджменту, як системи управління діяльністю страховика

У вузькому значенні страховий менеджмент визначено стосовно основних його характеристик: як система управління страхуванням; як управління страховими послугами; як термін, що використовується для опису функцій страховиків. За першими двома характеристиками страховий менеджмент – це діяльність щодо забезпечення захисту від потенційних збитків шляхом вибору та придбання різних страхових продуктів чи розробки програм самострахування [5]. Згідно третьої особливості, термін «страховий менеджмент» використовується для опису функцій страхових брокерів або послуг, що надаються страховими компаніями, котрі пропонують широкий спектр страхових продуктів для підприємств або окремих осіб. Окремо також доцільно виділити менеджмент страхових внесків, страхових виплат та перестраховування.

Варто зазначити, що для виконання своїх функцій менеджменту страховій компанії необхідно мати відповідні ресурси. Для компанії дуже важливо визначити кількісні та якісні параметри ресурсів, спосіб, тривалість і місце їх взаємодії. Слід звернути увагу на те, що страховики не можуть здійснювати свою діяльність без таких основних ресурсів, як матеріальні, трудові, фінансові та інформаційні [7, с. 125]. В свою чергу, матеріальні ресурси ґрунтуються на порівнянні витрат на їх придбання (залучення) і можливості їхньої віддачі від використання. Крім того, наявні у компанії грошові фонди цільового призначення, що формуються за рахунок власних, залучених і позикових коштів: власний капітал, кошти страхових резервів, позикові кошти, – визначаємо як фінансові ресурси страхової компанії. Управління ж фінансовими ресурсами здійснюється, відповідно, структурними підрозділами: фінансовий директор, фінансовий відділ, казначейство компанії, головний бухгалтер і бухгалтерія, тобто, фінансовим менеджментом. Виходячи з того, що проведення операцій з управління фінансовими ресурсами здійснює відповідний персонал, до складу ресурсів, якими опікується страховий менеджмент, відносяться й трудові ресурси – це працівники компанії за профілями діяльності (фінансисти, маркетологи, працівники з

продажу, спеціалісти з перестраховання, бухгалтери, актуарії, працівники з врегулювання претензій й ін.). Саме тому можна стверджувати, що окремою частиною страхового менеджменту є менеджмент персоналу. Забезпечити активну діяльність страхової компанії можуть також бази даних і комунікації, тобто, інформаційні ресурси. Адже кожен із страховиків постійно відчуває потребу в аналізі змін зовнішніх та внутрішніх факторів, які впливають на роботу компанії. Виходячи з цього, електронна обробка даних є важливим моментом стратегії розвитку компанії-страховика. Відповідно, виникає потреба у розвитку інтегрованих комп'ютерних систем інформаційного забезпечення діяльності компанії.

Від механізму страхового менеджменту компанії залежить, наскільки ефективно буде використовуватися її потенціал. Окрім цього, до загальної структури страхового менеджменту слід віднести й ті напрямки діяльності страхового бізнесу, які забезпечують стійкість надання послуг. Тобто, ще однією структурною частиною страхового менеджменту є розміщення страхових резервів у розрізі окремих їх напрямків. Окремо варто виділити менеджмент страхових резервів, спрямований на покриття прийнятих на страхування ризиків.

Як відомо, сьогодні розвинуті ринки стають все більш нестабільними і з непередбаченими змінами. Відповідно, важливим аспектом менеджменту страхування є інвестиційна діяльність страховиків, коли способи найкращого розміщення страхових резервів становлять інвестиційну стратегію компанії. Саме тому у країнах з ринковою економікою страхові компанії не одержують великі прибутки від страхової діяльності, а максимально збільшують кількість страхувальників і збирають страхові премії. І все це відбувається з метою інвестування, що є важливим аспектом страхового менеджменту як розширення сфери впливу на страховий ринок [8, с. 234]. Таким чином, страхова компанія повинна знати усі тенденції ринку та стати активним учасником інвестиційного процесу, що зумовлює розвиток і зміцнення позицій інвесторів. Крім того,

страховики виступають не як інвестори, а як суб'єкти страхового ринку, тобто страхують інвестиційні ризики.

Також зазначимо, що для успішного управління страховою компанією необхідний новий ефективний механізм управління – реінжинирінг, який стосується фундаментального переосмислення і радикального перепроєктування бізнес-процесів з метою поліпшення якості функціонування страховиків. Реінжинирінг існує у компанії з ідеальною схемою побудови її організаційної структури. При цьому страховий бізнес може складатися з трьох важливих блоків: адміністративного, середнього та допоміжного. Адміністративний блок включає всі департаменти, які продають страховий продукт. В свою чергу, середній – підтримка страхового бізнесу, а допоміжний блок об'єднує всі допоміжні підрозділи: інформаційні технології, фінанси, бізнес-адміністрування [4, с. 113].

Реінжинирінг є комплексною процедурою, яка передбачає розробку нових ділових процесів у страховій компанії шляхом перепроєктування існуючих, що у свою чергу дає можливість отримання додаткових конкурентних переваг та відділити адміністративний блок від допоміжного. Реінжинирінг дає змогу страховій компанії якісно задовольнити зростаючі потреби клієнтів, що є вирішальним аргументом у виборі потенційного та добросовісного страховика.

Незважаючи на те, що страховий ринок України розвивається, проблем щодо ефективного функціонування страхового менеджменту в компаніях не меншає. Однією з них є недостатній рівень підготовки менеджменту та топ-менеджерів компаній, їх компетентності, знань концепцій менеджменту. Адже поява нових страхових продуктів, стрімкий розвиток ринку може призвести до збою у діяльності страховика, погіршення його фінансового стану, платоспроможності. Саме тому основними завданнями розвитку страхового менеджменту в Україні є [9]:

- формування основних засад розвитку страхового менеджменту, розроблення законодавчих і нормативних актів;

- формування бази даних на страховому ринку;
- прогнозування потреби у фахівцях відповідного профілю;
- удосконалення досліджень, що проводяться регулятором;
- встановлення чітких кваліфікаційних вимог до осіб, що працюють у сфері страхування.

Варто також зазначити, що ефективна діяльність страховика в довгостроковій перспективі, забезпечення високих темпів його розвитку та підвищення конкурентоспроможності значною мірою визначаються рівнем фінансового потенціалу, у той же час це забезпечується високою якістю управління фінансами страхової організації. Відтак, це зумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами, серед яких, варто зазначити, виділяють: недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази, а також низький рівень підготовки фахівців у галузі страхової справи [10, с. 68].

На думку багатьох науковців на ефективність менеджменту страховика також впливають не тільки теоретичні розбіжності щодо його суті, змісту, мети та завдань, а й суто практичні проблеми, які обумовлені тим, що страхова діяльність в Україні ще зовсім недавно була монополією держави, а страховий ринок розвивався в умовах суперечності між інтересами підприємців та влади [6; 7].

Враховуючи все це, важливими елементами функціонування та розвитку страхового менеджменту в Україні можемо визначити: зміну страхової законодавчої та нормативно-правової бази відповідно до сучасних європейських вимог; обов'язкове введення податкових пільг, лізингових та інших важливих контрактів стосовно розвитку інновацій, сучасних інформаційних систем; розвиток банківсько-страхової інтеграції як моделі взаємовигідного розвитку бізнесу; розвиток інструментів антикризового менеджменту; створення гарантійних фондів за видами страхування для підвищення іміджу надійних страхових компаній та виконання основних завдань, які ставляться перед страховим менеджментом (рис. 2).

Рис. 2. Основні завдання страхового менеджменту

Отже, ефективний механізм страхового менеджменту є важливим елементом розвитку системи страхових відносин в Україні, який, в свою чергу, потребує системного аналізу та постійного удосконалення діяльності страхових компаній. Відповідно, основними складовими страхового менеджменту, як системи управління діяльністю страхової компанії, визначають: менеджмент страхових премій та страхових виплат в розрізі окремих різновидів страхування; менеджмент перестраховування; менеджмент страхових ризиків; менеджмент персоналу; менеджмент розміщення страхових резервів. Підсумовуючи все це, можна стверджувати, що всі складові страхового менеджменту є взаємопов'язаними і лише їх комплексне використання сприятиме стабілізації економічних процесів у суспільстві. А з інтенсивним посиленням інтеграційних процесів, які впливають на формування та розвиток системи страхових відносин, страховики повинні уважно прослідкувати всі трансформаційні зміни середовища і вдало використовувати для цього менеджмент страхового бізнесу.

Література

1. Александрова М. М. Страхування: [навч. посібник] / М. М. Александрова. – М. : ЦУЛБ, 2002. – 116 с.

2. Баранов А.Л. Управління страховим портфелем : автореф. дис. ...к.е.н.: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / А.Л. Баранов. – К., 2009. – 20 с.
3. Базилевич В.Д. Страхування: [підручник] / В.Д. Базилевич. – К.: Знання-Прес, 2008. – 1019 с.
4. Безугла В.О. Страхування: [навч. пос.] / [В.О. Безугла, І.І. Постіл, Л.П.Шаповал]. – К.: Центр учбової літератури. – 2008. – 582 с.
5. Словарі та енциклопедії. Сутність терміну страховий менеджмент. [Електронний ресурс]. Режим доступу [//http://economy_en_ru.academic.ru/33202/insurance_management](http://economy_en_ru.academic.ru/33202/insurance_management)
6. Стратегічне управління страховою компанією : [кол. монографія] / [В.М. Фурман, О.Ф. Філонюк, М.П. Ніколенко, О.І. Барановський та ін.]; [наук. ред. та кер. авт. д-р екон. наук В.М. Фурман]. – К. : КНЕУ, 2008. – 440 с.
7. Страховий менеджмент : [підручник] / [С.С. Осадець, О.В. Мурашко, В.М. Фурман та ін.]; [за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. С.С. Осадця]. – К. : КНЕУ, 2011. – 333 с.
8. Страховий та інвестиційний менеджмент [підручник] / [В. Г. Федоренко, В. Б. Захожай, А. М. Тугай, Д. В. Степанов, Н. А. Головач] / [під керівництвом і науковою редакцією В. Г. Федоренко, В. Б. Захожая]. – Київ, 2002. – 344 с.
9. Тарельник Н. В. Розвиток страхового менеджменту та запобігання ризиків / Н.В. Тарельник // Вісник сумського національного аграрного університету. – 2010. – № 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу [//www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/FiK/2010_1/53Tarelnik](http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/FiK/2010_1/53Tarelnik)
10. Шегда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: [навч. посіб.] / А. В. Шегда, М. В. Голованенко. – К.: Знання, 2008. – 271 с.